

ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

“Τι μας προσέφεραν οι Ρωμαίοι; Ζωομορφισμός στα αρχαία χρόνια και πώς αποτυπώνεται στα κεραμίδια σκεπής, σε πολιτισμούς που υπήρξαν μέρος της μεγάλης Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας.”

Μία μικρή εισαγωγή σχετικά με τη διαδρομή:

Είναι γεγονός πως η Ευρωπαϊκή ιστορία είναι πολυαναγνωσμένη και η καταγραφή της με μια νέα ματιά σπάνια. Είναι αλήθεια η ανακάλυψη νέων ευρημάτων που θα φέρουν φως σε μια άγνωστη πτυχή της ιστορίας της είναι δυσεύρετη. Κι όμως το 2012, αυτό ακριβώς συνέβηκε στην Κύπρο και συγκεκριμένα από το Κοινοτικό Συμβούλιο του Κάτω Δρυ όταν μία φοιτήτρια από την Γαλλία αναποδογύρισε ένα σπασμένο πήλινο κεραμίδι και είδε ένα ευδιάκριτο σύμβολο πεταλούδας. Εκείνη ακριβώς τη στιγμή η ιστορία του κεραμιδιού ξεκίνησε την πορεία ανακάλυψης ακόμη 200 κεραμιδιών με «ζωομορφικά» σύμβολα.

Ως ερευνητές με μεγάλη περιέργεια, υποθέσαμε(με τη βοήθεια ειδικών αρχαιολόγων) ότι το μοτίβο αυτό έχει τις ρίζες του από τις ένδοξες μέρες της ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας και συνδέετε με το ‘Samianware’, ένα πρώιμο παράδειγμα βιοτεχνικής κεραμοποιίας.. Ενώσαμε πολλά κομμάτια στο θολό παζλ που είχαμε μπροστά μας σχετικά με την ανακάλυψη των κεραμιδιών τόσο που η Ευρωπαϊκή Ένωση ήταν γεναιόδωρη στους επαίνους της αγου ήταν « νέο υλικό».

Σήμερα μπορείτε να επισκεφθείτε την Κύπρο και να μοιραστείτε μαζί μας την χαρά της ανακάλυψης ζώων, πτηνών, εντόμων και ερπετών σε αρχαίας κεραμιδιάς όπως επίσης να μάθετε για πρώιμα παραδείγματα βιοτεχνικής Τώρα μπορείτε να έρθετε στην Κύπρο για να συμμετάσχετε στις ανακαλύψεις μας και ίσως ακόμη και να βρείτε περισσότερα ζώα, πουλιά, έντομα και ερπετά σε παλιά κεραμίδια, καθώς και να μάθετε για μερικά πρώιμα παραδείγματα βιομηχανικής κατασκοπείας και αγώνων για κυριαρχία στην αγορά στην Ευρώπη και την Ανατολική Μεσόγειο (και που εξαπλώνονται στην Αυστραλία, τη Νέα Ζηλανδία και τις ΗΠΑ), με τη Γαλλία και τη Ρουμανία να είναι οι κύριοι πρωταγωνιστές.

Αυτό το «Μονοπάτι Κληρονομιάς Κεραμιδιών» στην επαρχία Λάρνακας προσφέρεται από το Κοινοτικό Συμβούλιο Κάτω Δρυς και τους φορείς του, το Mola Culture Factory. Συνδέεται με ευκαιρίες για να μάθετε μερικές ενδιαφέρουσες ιδέες ανακύκλωσης, όπως η κατασκευή μοναδικών κοσμημάτων. Βρείτε τον σύνδεσμο προς τον χάρτη του μονοπατιού παρακάτω ή επικοινωνήστε με το Mola Culture Factory για περισσότερες λεπτομέρειες.

Τι θα ανακαλύψετε:

- Την καλλιτεχνική κληρονομιά των ζωομορφικών συμβόλων στις κεραμικές στέγες και πώς αυτή διήρκεσε στους αιώνες.
- Τι σημαίνουν οι απεικονίσεις ζώων, πουλιών, ερπετών και εντόμων σε κεραμίδια από το 1840 έως το 1920.
- Πώς αναπτύχθηκε ο σχεδιασμός των κεραμιδιών ώστε να κάνει τις στέγες στεγανές χωρίς υλικά στεγανοποίησης.
- Το θεατρικό «Ποιος αντέγραψε ποιον;» – πώς οι βιομηχανικοί κολοσσοί του 19ου αιώνα κυνηγούσαν διπλώματα ευρεσιτεχνίας και έλεγχο της αγοράς.
- Παραδείγματα από τους τέσσερις πυλώνες της βιωσιμότητας (περιβαλλοντικός, κοινωνικός, πολιτιστικός, οικονομικός), σχετικά με την επαναχρησιμοποίηση των κεραμιδιών ως έργα τέχνης και χειροτεχνίας.

Στάση 1: Οι λόφοι του Αθασιού, η βάση του οργανισμού Grampus Heritage South East Europe

Στην πρώτη στάση, θα δείτε παραδείγματα από κεραμίδια με ζωομορφικά σύμβολα από όλα τα μήκη και πλάτυ της Ευρώπης και θα ακούσετε την ιστορία που τα συνδέει.

Στάση 2: Το Εκκλησάκι του Αρχαγγέλου Μιχαήλ

Στη δεύτερη στάση, θα επισκεφθείτε το Εκκλησάκι του Αρχαγγέλου Μιχαήλ, που βρίσκεται στα Κάτω Λεύκαρα δύο χιλιόμετρα μακριά από τους λόφους του Αθασιού με την επιβλητική βυζαντινή του σκέπη.

Στάση 3: Σκαρίνου

Η τρίτη στάση βρίσκεται 10 χιλιόμετρα μακριά από τα Κάτω Λεύκαρα. Εδώ μπορείτε να επισκεφθείτε ένα εγκαταλελειμένο πεδίο οικοδομών γεμάτων με πήλινα κεραμίδια κάποια από τα οποία χρονολογούνται πάνω από 120 χρόνια.

Στάση 4: Κάτω Δρυς

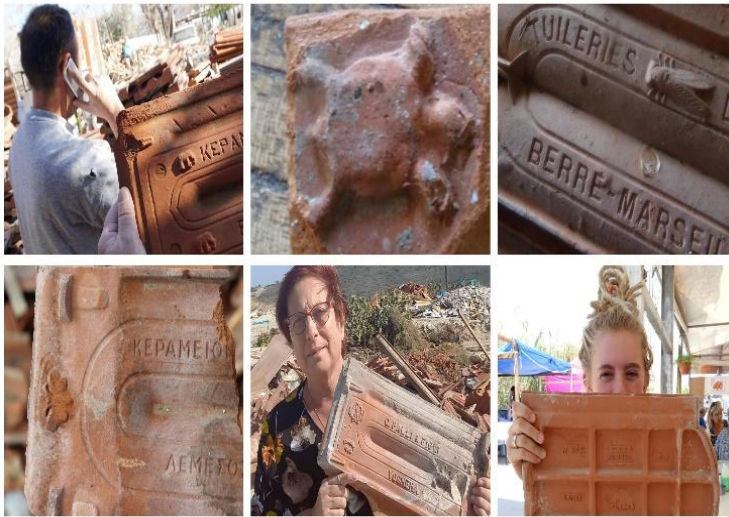
Η τέταρτη στάση σας οδηγεί στο χωριό Κάτω Δρυς όπου θα επισκεφθείτε δύο σημεία και θα ανακαλύψετε αρχαία κεραμίδια από μακρινά νησιά και την Στερεά Ελλάδα – πώς και έφτασαν εδώ;

Στάση 5: Πάνω Λεύκαρα

Η πέμπτη στάση σας οδηγεί στο σημείο εκκίνησης, τα Πάνω Λεύκαρα. Επιστρέφουμε στον χώρο στάθμευσης της εκκλησίας του Τιμίου Σταυρού και ανάμεσα σε διάφορους σωρούς από ξεχασμένα κεραμίδια στο προαύλιο θα ανακαλύψετε το 'French Connection' και πως, τα κεραμίδια 'Marseilles' κυριάρχησαν στην αρχιτεκτονική του νησιού.

Ιστορίες κληρονομιάς

Ιστορία 1 “Λόφοι Αθασιού, Πάνω Λεύκαρα”

Όλα ξεκίνησαν όταν η Marine Duteil, μια φοιτήτρια από περιοχή κοντά στη Μασσαλία, γύρισε ένα παλιό και σπασμένο κεραμίδι στο χωριό Μαρόνι (νότια Κύπρου). Δύο πράγματα ξάφνιασαν την Marine. Αρχικά, το σύμβολο ήταν μία ευδιάκριτη πεταλούδα, τόσο ευδιάκριτη που ο Martin Clark από την ομάδα του Grampus Heritage ξεφώνισε « είναι μία μωβ πεταλούδα με

τριχωτές ραβδώσεις». Κατά δεύτερον, το κεραμίδι προερχόταν από την Marseilles, όπως η Marine. Τυχαία!

Μέσα στα τελευταία 12 χρόνια ανακαλύψαμε ότι πολλά κεραμίδια είχαν ζωόμορφα σύμβολα – έντομα, θημαστικά, ερπετά, πτηνά – σύμβολα τα οποία κουβαλούν ένα αρκετά ηχηρό μήνυμα. Το 2012 δεσμευτήκαμε σε ένα Ευρωπαϊκό πρόγραμμα EVEHD “Engaging Volunteers in European Heritage Discovery” και αποφασίστηκε ότι αρχαία κεραμίδια θα ήταν μία εξαιρετική θεματολογία. Νέοι από την Κύπρο, την Ελλάδα, τη Σερβία, τη Σλοβενία, την Τουρκία, τη Βουλγαρία και τη Ρουμανία ξεκίνησαν να ερευνούν μέσα από σωρούς πεταμένων κεραμιδιών. through heaps of discarded old roof tiles. Περίπου 80 διαφορετικά σύμβολα ανακαλύφθηκαν. Έτσι ξεκίνησε μια ανταλλαγή ιδεών: Τι συνέδεε ιστορικά όλες αυτές τις χώρες; « Χμμ...η Οθωμανική Αυτοκρατορία». Έτσι, νέοι από τη Γερμανία, Σλοβακία και Ιταλία, ενεπλάκηκαν. Στη Σλοβακία, εκτός από τα 400 χρόνια Οθωμανικής Αυτοκρατορίας δεν βρέθηκαν άλλα ζωομορφικά σύμβολα. Αντιστρόφως, ένα κεραμίδι από την νότια Γερμανία και μερικά από την Ιταλία είχαν ζώα και έντομα μα οι Οθωμανοί δεν έφτασαν ποτέ τόσο δυτικά. ακινητοποιήθηκαν στην Βιέννη όπου η πολιορκία της πόλης καταστάληκε από τον στρατό το 1529.

Είχαμε μπερδευτεί! Παρ’ όλα αυτά ο Martin Clark δημοσίευε αρκετές ιστορίες σχετικά με την έρευνα αυτή στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και ένας Βρετανός αρχαιολόγος αντέδρασε γράφοντας του « η σύνδεση δεν βρίσκεται στην Οθωμανική Αυτοκρατορία μα στην Ρωμαϊκή!» και έστειλε δύο φωτογραφίες.

Αργότερα ένας Κύπριος αρχαιολόγος ενεπλάκηκε και μας μίλησε σχετικά με τον σύνδεσμο στο Ρωμαϊκό ‘Samian ware’ – ένα πρώιμο παράδειγμα βιομηχανοποίησης – όχι 100% χειροποίητο κεραμική. Η σύνδεση με τους Ρωμαίους ήταν αναμφισβήτητη και δημοσιοποιήσαμε το γεγονός. Έτσι, ανακαλύψαμε ότι κάθε χώρα στην οποία βρήκαμε τέτοιου είδους σύμβολα ήταν κάποτε μέρος της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. Όχι μόνο Ρωμαϊκά κεραμίδια είχαν τέτοιου είδους σύμβολα μα και κεραμικά αντικείμενα κόκκινου πυλού τύπου Samian, κεραμικά φτιαγμένα από καλούπι. Συγκρίνοντας και μελετώντας τα ευρήματα μας συμπεράναμε ότι τα ζωομορφικά λογότυπα, μερικά από τα οποία εξακολουθούν να κατασκευάζονται σήμερα, είναι μια «ρωμαϊκή συνήθεια» που παραμένει μέχρι και σήμερα αφού τα σύμβολα έκρυβαν και κρύβουν πολλά μηνύματα ακόμα και 2000 χρόνια μετά!

Για να ακριβολογούμε οι περισσότεροι άνθρωποι τότε δεν είχαν γνώσεις ανάγνωσης!

Ιστορία 2 “Εκκλησάκι Αρχαγγέλου Μιχαήλ, Κάτω Λεύκαρη: Αρχαία στεγανά κεραμίδια στέγης από τους Ρωμαίους και τους Βυζαντινούς”

Βυζαντινές σκεπές που χρονολογούνται στον 10^ο και 11^ο αιώνα βρίσκονται στα Εκκλησάκι των Λευκάρων. Φοιτητές αρχαιολογίας κατά την διάρκεια ανασκαφών στον Παλιό Ελιόμυλο των Πάνω Λευκάρων κατά την διαδικασία αναπαλαίωσης του χώρου αυτού. Αυτή η ανακάλυψη μας βοήθησε να χρονολογήσουμε τον χώρο στα 1000 χρόνια αν όχι και περισσότερο αφού τα Βυζαντινά με τα Ρωμαϊκά κεραμίδια έχουν πολλές ομοιότητες.

Οι βυζαντινές οροφές ήταν συνήθως φτιαγμένες από πηλό(terracotta) και αποτελούνταν από imbrex και tegula: τα κεραμίδια που επικάλυπταν το ένα το άλλο. Το tegula (στα ελληνικά σολενες) ήταν ένα απλό επίπεδο κεραμίδι, ή (αργότερα) ένα επίπεδο κεραμίδι με υψωμένες άκρες ο οποίος τοποθετείτο οριζόντια στην στέγη καθώς ο καλυπτήρας ήταν ένα ημικυλινδρικό κάλυμμα κεραμιδιού, φανταστείτε έναν αγωγό μοιρασμένο κατά μήκος στη μέση, τοποθετούνταν πάνω από τις ενώσεις μεταξύ των σολένων. Μια καλοφτιαγμένη και σωστά επικαλυμμένη (επικαλυπτόμενη) στέγη ήταν στεγανή και δεν υπήρχε ανάγκη για περαιτέρω στεγανοποίηση . Τέτοιες στέγες μπορούν να βρεθούν ακόμα και σήμερα στην Αθήνα, τη Ρώμη και την Κωνσταντινούπολη (Κλασική Κωνσταντινούπολη) και

χρησιμοποιούνταν στην αρχαία ελληνική, ρωμαϊκή και βυζαντινή αρχιτεκτονική ως αδιάβροχη και ανθεκτική επένδυση στέγης.

Η χρονική διάρκεια χρήσης ήταν περίπου 4.000 χρόνια. Στη Ρώμη, αντικατέστησαν τα ξύλινα κεραμίδια και χρησιμοποιήθηκαν σε κάθε είδους κατασκευή, από ταπεινά κτίρια μέχρι μεγαλοπρεπείς ναούς και δημόσιες εγκαταστάσεις. Υπήρχαν πολλά ενδιαφέροντα χαρακτηριστικά. Η τελευταία σειρά κεραμιδιών, όπου το νερό έτρεχε από την οροφή, τροποποιήθηκε για να απλωθεί το νερό που ρέει, ώστε να στάζει, αντί να «σφυρίζει». Η τροποποίηση έγινε από τον κατασκευαστή κεραμιδιών, με τα δάχτυλά του - το ονομάζουμε «διασκορπιστή». Η πιο σύνθετη τροποποίηση που είδε η ομάδα ήταν σε ρωμαϊκά κεραμίδια στην Άλμπα Ιούλια (Ρουμανία) και αποτελούνταν από ομόκεντρους ημικύκλους. Το κεραμίδι imbrex, όντας ημικυκλικό, είχε ως αποτέλεσμα ένα φιλόξενο μέρος για φωλιές για μικρά πουλιά στην άκρη της οροφής.

Οι στεγαστές της κλασικής περιόδου επινόησαν τα ακροέραμα, τα οποία ήταν συχνά διακοσμημένα και είχαν πολλά διακοσμητικά ανθήματα, για να καλύπτουν κάθε τελική σειρά imbrex (solenes). Συνήθως είχαν το πρόσωπο ενός Θεού ή Ημίθεου. Ο Ερμής ή η Αθηνά ήταν οι πιο συνηθισμένοι. Τα ρωμαϊκά ακροέραμα συχνά είχαν ζώα, που ίσως αντιπροσώπευαν μια συγκεκριμένη Λεγεώνα και αυτό (νομίζουμε) είναι η αρχή του ζωομορφισμού στα κεραμίδια, με ένα αγριογούρουνο να είναι ένα καλό παράδειγμα. Οι καλυπτήρες (tegula) είχαν επίσης μερικές φορές μια ζωομορφική σφραγίδα, που αντιπροσώπευε τον κατασκευαστή ή τη Λεγεώνα που χρησιμοποιούσε το κτίριο.

Η έννοια της στέγης από ιμπρέξ(imbrex) και καλυπτήρων (tegula) στην κατασκευή κεκλιμένων στεγών εξακολουθεί να χρησιμοποιείται σήμερα από αρχιτέκτονες και κατασκευαστές, ως διεθνές χαρακτηριστικό του στυλ και του σχεδιασμού, και αποτελεί την προέλευση του όρου «εμβριξία» για την κατάσταση των πραγμάτων που είναι διατεταγμένα σε επικαλυπτόμενα στρώματα.

Ιστορία 3 “Βορειοανατολικό τμήμα της Σκαρίνου”

“Μέλι μελισσάκι μου θα πάρω το δισάκι μου και δρόμο θα κινήσω» εντάξει όχι δεν θα βουτήξουμε στο σύμπαν του Μάνου Λοϊζου ήταν μια μικρή γεύση σχετικά με ένα ζωομορφικό σύμβολο πώς αυτό το σύμβολο επιβίωσε μέχρι και σήμερα!

Γιατί υπάρχουν λογότυπα μελισσών σε τόσα πολλά διαφορετικά κεραμίδια; Η απάντηση είναι περίπλοκη και πολύπλευρη! Πρώτον, η συνήθεια να

τοποθετούνται λογότυπα ζωντανών πλασμάτων (ζωομορφικά) στα κεραμίδια είναι ΡΩΜΑΪΚΗ. Αυτό δεν σημαίνει ότι τα κεραμίδια που φαίνονται εδώ είναι Ρωμαϊκά, αλλά η διαδικασία σκέψης συνεχίστηκε πολύ μετά την παρακμή της Αυτοκρατορίας! Βρήκαμε πάνω από 120 ζωομορφικά λογότυπα στην Ευρώπη, όλα από χώρες που κάποτε ανήκαν στη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία.

Οι μέλισσες βρίσκονται σε γαλλικά και κυπριακά κεραμίδια. Υπάρχει μια «γαλλική σύνδεση». Η αγορά στην Ανατολική Μεσόγειο ήταν κατακλυσμένη από γαλλικά κεραμίδια «Μασσαλίας». Σας ακούω να ρωτάτε «ΓΙΑΤΙ;». Το θαλάσσιο εμπόριο μεταξύ των 2 χωρών ήταν ενεργό πριν από περίπου 150 χρόνια. Φορτηγά - πλοία διέσχιζαν τη Νότια Γαλλία και την Κύπρο. Έρχονταν για χαλκό, χαρούπια και αμίαντο, αλλά χρειάζονταν έρμα στα πλοία αφού δεν μπορούσαν να πλεύσουν άδεια. Τα κεραμίδια ήταν το έρμα!

Όταν κάποιος επιχειρηματίας Κύπριος σκέφτηκε «περιμένετε ένα λεπτό, μπορούμε να φτιάξουμε τα δικά μας κεραμίδια» και ίδρυσε την LIMASSOL BRICK & TILE COMPANY. Οι Γάλλοι -για να προστατεύσουν το εμπόριό τους- την αγόρασαν! Λόγω της σύνδεσης, το λογότυπο της μέλισσας διαιωνίστηκε και στις δύο χώρες! Γιατί μέλισσα; Οι στέγες είναι αρθρωτές, όπως και οι κυψέλες μελισσών /κηρήθρα/ και οι μέλισσες είναι εργατικές και οργανωμένες. Μπορούμε μόνο να κάνουμε υποθέσεις φυσικά!

Ιστορία 4 “Χωριό Κάτω Δρυς – με συναρπαστικά κεραμίδια και ενδιαφέρουσες ιστορίες”

Τα κεραμίδια στέγης με το λογότυπο του ελέφαντα που βρέθηκαν στον Κάτω Δρυ είναι υπέροχα. Αποφασίσαμε να μετατρέψουμε τους ελέφαντες σε χάντρες και macrame και να τους βάλουμε το σήμα «ΕΛΕΦΑΝΤΑΣ». Τα κεραμίδια στέγης βρίσκονται σε μια στέγη στον Κάτω Δρυ, εκατό μέτρα από το εθνογραφικό μουσείο. Παραδόξως, προέρχονται από το «CHIOS ELEFAS POTTERY». Το εργοστάσιο χτίστηκε το 1922-25 από Γερμανούς μηχανικούς για

την οικογένεια Μίχαλου. Στο απόγειο της παραγωγής, κατασκεύαζαν 100.000 κεραμίδια την ημέρα!

Βρίσκουμε επίσης το λογότυπο της κεραμίδας στέγης «Fallow Deer». Στέκεται πάνω σε ένα βάθρο/κιονόκρανο. Από πού είναι; Από τη Ρόδο φυσικά! Το σύμβολο του νησιού. Γιατί υπάρχουν κεραμίδια από μακρινά νησιά εδώ; Σε ένα ορεινό χωριό στην Κύπρο; Μια ιστορία εθνοκάθαρσης σε μεγάλη κλίμακα και μιας προσφυγικής κρίσης πριν από περισσότερα από 100 χρόνια κρύβει την απάντηση.

Η ανταλλαγή πληθυσμών του 1923 μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας ακολούθησε τη «Σύμβαση περί Ανταλλαγής Ελληνικών και Τουρκικών Πληθυσμών» που υπογράφηκε στη Λωζάνη της Ελβετίας στις 30 Ιανουαρίου 1923 από τις κυβερνήσεις της Ελλάδας και της Τουρκίας. Αφορούσε τουλάχιστον 1,6 εκατομμύρια ανθρώπους, 1.221.489 Έλληνες Ορθόδοξους από τη Μικρά Ασία, την Ανατολική Θράκη, τις Ποντιακές Άλπεις και τον Καύκασο, και 355.000-400.000 Μουσουλμάνους από την Ελλάδα, οι περισσότεροι από τους οποίους έγιναν πρόσφυγες και de jure αποπολιτογραφήθηκαν από τις πατρίδες τους. Ήταν μια ανθρώπινη τραγωδία και ο Κάτω Δρυς ήταν ένα από τα χωριά που έλαβε το μερίδιό του από εκτοπισμένους Έλληνες. Ο τελευταίος, που έφτασε ως βρέφος, πέθανε πρόσφατα. Κάθε ένα από τα νησιά έλαβε Έλληνες και οι Μουσουλμάνοι κατέλαβαν κυρίως πρώην ελληνικά χωριά στις ακτές του Αιγαίου της Μικράς Ασίας και την πόλη της Σμύρνης (Σμύρνη για τους Έλληνες).

Τα εργοστάσια κεραμιδιών στη Χίο και τη Ρόδο χρονολογούνται από αυτή την τραγική και χαοτική εποχή και εκτοπισμένοι Έλληνες συμμετείχαν στην ίδρυση των επιχειρήσεων (παραδόξως, υπάρχουν και κάποιες τουρκικές επενδύσεις). Παρόλο που ήταν

διασκορπισμένοι εκατοντάδες χιλιόμετρα μακριά, η ιδιότητα του πρόσφυγα/εκτοπισμένου ήταν ένας κοινός δεσμός. Όταν αυτοί οι εκτοπισμένοι Έλληνες βρήκαν τα πατήματά τους και έχτισαν σπίτια που χρειάζονταν κεραμίδια, προτίμησαν να εμπορεύονται με τις νέες εταιρείες κεραμιδιών που ίδρυσαν οι πρόσφυγες συνομήλικοί τους, παρόλο που ήταν πολύ μακριά.

Ιστορία 5 “Επιστροφή στα Πάνω Λεύκαρα: Γαλλική Σύνδεση”

Ξεκινώντας γύρω στο 1850, η επέκταση της βιομηχανικής παραγωγής επέτρεψε την πιο αποτελεσματική και μεγάλης κλίμακας παραγωγή κεραμιδιών από πηλό. Επίσης, η αυξανόμενη ανάπτυξη των πόλεων οδήγησε σε αυξανόμενη ζήτηση για πυρίμαχα υλικά για τον περιορισμό του κινδύνου αστικών πυρκαγιών. Υπήρξε μια μετατόπιση από τα περιφερειακά και χειροποίητα κεραμίδια σε κατοχυρωμένα με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας και

μηχανουργικά κατασκευασμένα κεραμίδια που πωλούνταν από εταιρείες μεγάλης κλίμακας. Οι αδελφοί Gilardoni του Altkirch της Γαλλίας ήταν οι πρώτοι που ανέπτυξαν ένα λειτουργικό κεραμίδι στέγης με αλληλοσύνδεση. Κατά το υπόλοιπο του 19ου αιώνα, πολλές εταιρείες άρχισαν να βελτιώνουν και να αναπτύσσουν άλλες εκδοχές κεραμιδιών με αλληλοσύνδεση. Ένα άλλο δημοφιλές πρώιμο μοτίβο κεραμιδιών με αλληλοσύνδεση ήταν το σχέδιο Μασσαλίας που εφευρέθηκε από τους αδελφούς Martin στη Μασσαλία της Γαλλίας, ήδη από τη δεκαετία του 1860.

Το μοτίβο Μασσαλίας ξεχωρίζει από άλλα σχέδια από τις διαγωνίες εγκοπές του στην πλευρική εσοχή, καθώς και το σταγονοειδές άκρο της μεσαίας πλευράς του (για αποτελεσματική αποβολή νερού). Οι Αδελφοί Μάρτιν εφηύραν το σχέδιο. Η ευρεία χρήση του οφειλόταν περισσότερο στην υιοθέτηση του σχεδίου και στη διεθνή παραγωγή μετά τη λήξη της αρχικής του ευρεσιτεχνίας. Τα πλακίδια Μασσαλίας εξήχθησαν ευρέως στην Κύπρο και την Ανατολική Μεσόγειο και πολύ πιο μακριά σε ευρωπαϊκές αποικίες στη Νότια και Κεντρική Αμερική, την Αφρική, τη Νέα Ζηλανδία και την Αυστραλία. Όλα αυτά ήταν δυνατά επειδή μεταφέρονταν σε (αρχικά γαλλικά) πλοία ως έρμα.

Τα πλοία επέστρεψαν στην Ευρώπη φορτωμένα με εξωτικά προϊόντα από μακρινές χώρες. Η παγκόσμια ύφεση ανάγκασε τις περισσότερες χώρες να φορολογήσουν τις εισαγωγές και το

εμπόριο γαλλικών κεραμιδιών υπέφερε. Μια αντίδραση των Γάλλων ήταν να κατασκευάσουν ή να αγοράσουν τις δικές τους εταιρείες κεραμιδιών, όπως η Limassol Brick and Tile Company. Άλλες ανταγωνίζονταν τους Γάλλους, όπως η ρουμανική βιομηχανική δυναστεία Muschong, η οποία κατείχε το εργοστάσιο Kikinda Tile στη Σερβία και εξήγαγε επίσης στην Κύπρο. Ακόμα και σήμερα, τα γαλλικά κεραμίδια κατέχουν ένα πολύ σημαντικό μέρος της αγοράς της Λεβαντίνης.

Ιστορία 6 “Το αποτύπωμα της πατούσας της γάτας σε ένα ρωμαϊκό πλακίδιο”

«Καθώς καθόμουν κρατώντας το κεραμίδι στον ανοιξιάτικο ήλιο, κάπως αποκοιμήθηκα και με αυτόν τον εύκολο τρόπο βυθίστηκα σε ένα όνειρο. Φάνηκα να ξυπνάω και να κοιτάζω γύρω μου νυσταγμένα. Πρώτα, παρατήρησα ένα μεγάλο σπίτι στο λόφο. Κόκκινα και θαμπά κεραμίδια και τούβλα, κυπαρίσσια σαν μολύβια (δεν θυμόμουν να τα είχα ξαναδεί!) και έναν ουρανό σε με απέραντο γαλάζιο. Η μυρωδιά καμένου ξύλου και ιωδίου με

κατέκλυζε. Ελαφρώς ξαφνιασμένος κοίταξα το άμεσο περιβάλλον μου, ένα σωρό από πηλό στα δεξιά, μια ξύλινη σανίδα και διάφορα ξύλινα εργαλεία και φτυάρια. Υπήρχαν σειρές και σειρές από επίπεδα κεραμίδια (tegulae) που στέγνωναν στον ήλιο και ένας ογκώδης φούρνος. Κοίταξα προς τα αριστερά. Υπήρχε ένας μεγάλος και μάλλον ταλαιπωρημένος γάτος τα πράσινα μάτια με παρακολουθούσαν σταθερά. Καθόταν σε έναν χαμηλό τοίχο κοντά σε κεραμίδια, που ακόμα έλαμπαν από υγρασία. Μπορούσα να μυρίσω την αλμύρα από φρέσκο ψάρι, κρατούσα ένα κομμάτι ψωμί αλειμμένο με μια πικάντικη πάστα ψαριού.» Τότε συνειδητοποίησα ότι φορούσα ένα είδος λινού πουκαμίσου και σανδαλιών

Η γάτα πήρε τα μάτια της από το πρόσωπό μου και τα κάρφωσε στο γεύμα που κρατούσα, έπειτα με νιαουρίσματα κατευθύνθηκε προς το μέρος μου πατώντας κατευθείαν πάνω στον ακόμα υγρό πηλό των κεραμιδιών!» Ξύπνησα! Ο ήλιος είχε δύσει και είχε βάλει ψύχρα. Κοίταξα κάτω, ήμουν ντυμένος κανονικά με τζιν και πουλόβερ, τα χέρια μου ακόμα κρατούσαν το ρωμαϊκό κεραμίδι με την πατούσας της γάτας αποτυπωμένη! Δεν ήταν η πρώτη που βρήκαμε!» Αυτή η ιστορία αφηγείται ο Martin Clark, Διευθυντής του Grampus και υπεύθυνος έργου του Κοινοτικού Συμβουλίου Κάτω Δρυς.

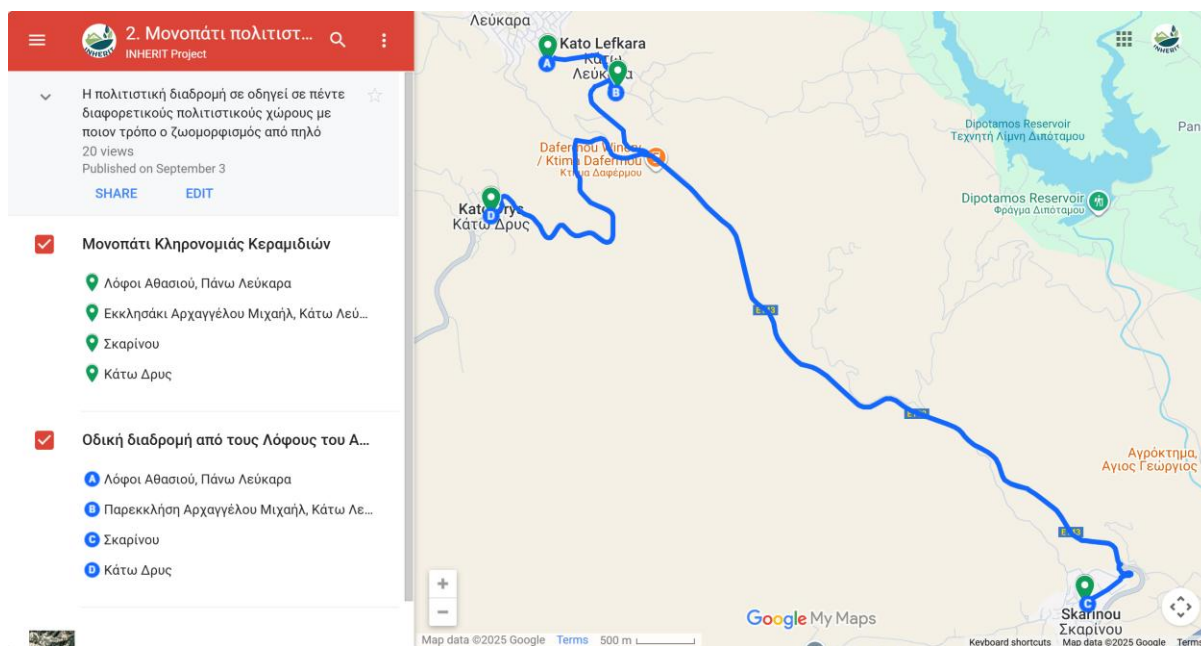
Η σημαντικότητα του μονοπατιού:

- Η εμπειρία που προσφέρουμε θα αναζωογονήσει την τοπική οικονομία με βιώσιμα μέσα
- Οι επισκέπτες θα ζήσουν και μάθουν περισσότερα για τον τοπικό τρόπο ζωής απ' όσα ο μέσος τουρίστας.
- Η ανακάλυψη αυτών των περιοχών από εγχώριους και όχι μόνο επισκέπτες θα οδηγήσει στην αναγνώριση και προστασία της λαϊκής κληρονομιάς, όπως εφαρμόζεται στην αρχιτεκτονική και συγκεκριμένα στα κεραμίδια.
- Η εμπειρία θα βοηθήσει στην αναγνώριση των ιστορικών συνδέσεων που αγγίζουν την μακρά Ρωμαϊκή περίοδο και την επανασύνδεση τους κατά την διάρκεια της πρώτης βιομηχανικής επανάστασης.
- Οι επισκέπτες θα γνωρίσουν κάτι νέο, μία φρέσκια πληροφορία που είδε το φως χάρει των ερευνών της ομάδας του Grampus Heritage: Έρευνα η οποία τιμήθηκε με έπαινο από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Μαζί μπορούμε να ερευνήσουμε τρόπους με τους οποίους τέτοιου είδους κεραμίδια μπορούν να αναζωογονήσουν την δημιουργικότητα εντάσσοντας στον σχεδιασμό μόδας ή επαναχρησιμοποιώντας τα στην τέχνη και την χειροτεχνία γενικότερα.

Χάρτης διαδρομής

Η πολιτιστική διαδρομή σε οδηγεί σε πέντε διαφορετικούς πολιτιστικούς χώρους οι οποίοι αναδεικνύουν πως ο ζωομορφισμός μεταφέρθηκε στα κεραμικά κεραμίδια, στις χώρες που ήταν κάποτε υποτελείς της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας.

Link to the map:

<https://www.google.com/maps/d/u/2/edit?mid=134RmZOc7dG-vFCGw0SUDMG-spbTRxmtw&usp=sharing>

Στάση 1	Λόφοι Αθασιού, Πάνω Λεύκαρα Google map link GPS: 34.86294, 33.3097
Στάση 2	Παρεκκλήση Αρχαγγέλου Μιχαήλ, Κάτω Λεύκαρα Google map link GPS: 34.86105, 33.31602
Στάση 3	Σκαρίνου Google map link GPS: 34.82272, 33.35846
Στάση 4	Κάτω Δρυς Google map link GPS: 34.85164, 33.30453

Στάση 5	Λόφοι Αθασιού, Πάνω Λεύκαρα Google map link GPS: 34.86294, 33.3097
---------	---

Λεπτομέρειες διαδρομής

- Απόσταση (χλμ):
 - ο Περίπου 32 χλμ
- Πώς μπορεί να πραγματοποιηθεί:
 - ο Οδηγώντας: είτε μόνος είτε καθορισμένος ξεναγός
- Επισήμανση: (ρούχα, εξοπλισμός, καιρός κ.ά):
 - ο Η χειμερινή περίοδος από Οκτώβριο μέχρι τέλος Μαρτίου υπάρχει πιθανότητα βροχής γι' αυτό συστήνεται ένα ελαφρύ αδιάβροχο και ένα πιο ζεστό πουλόβερ ή φλις.
 - ο Το καπέλο στην Κύπρο απαιτείται όλες τις εποχές ακόμη και τον χειμώνα. Η χρήση αντηλιακής κρέμας επιβάλλεται με δείκτη προστασίας άνω των 40 C ειδικά τους καλοκαιρινούς μήνες όπου τα εγκαύματα είναι...τετριμμένα. Για περπάτημα θα προτείναμε ανθεκτικά παπούτσια με καλή προστασία για τους αστραγάλους και οπωσδήποτε αποφύγετε την πεζοπορία μέσα στην «μακία». Είναι αγκαθωτή και άκαμπτη.
- Οδηγίες ασφαλείας:
 - ο Ακολουθήστε τους κανόνες σχετικά με την ένδυση. Η Κύπρος έχει λίγα επικίνδυνα δείγματα άγριας ζωής παρόλα αυτά οι τραυματισμοί είναι εξαιρετικά σπάνιοι. Ένα μόνο είναι το δηλητηριώδες φίδι, μια οχιά με αμβλεία μύτη. Τα φίδια ξαπλώνουν στον ήλιο για να ζεσταθούν, τα εντοπίζετε στο πεπατημένο μονοπάτι. Χτυπάτε τα πόδια σας και αυτά γλιστρούν μακριά. Ένα μαύρο μαστιγοφίδι είναι πιο σύνθηρες να αντικρησετε στη διαδρομή σας και δεν είναι δηλητηριώδες. Κανένα από τα 6 είδη σαυρών που μπορεί να δείτε δεν αποτελεί πρόβλημα. Μην γυρίζετε τυχαία πέτρες γιατί υπάρχουν δηλητηριώδεις σαρανταποδαρούσες και σκορπιοί που πιθανόν να φωλιάζουν εκεί, αλλά το δάγκωμά τους δεν προκαλεί μεγαλύτερη ζημιά από ένα τσίμπημα μέλισσας. Συνολικά, η άγρια ζωή είναι συναρπαστική και αν προσέξετε, δεν αποτελεί απειλή.
- Καθοδήγηση:
 - ο Αυτό το μονοπάτι μπορεί να γίνει με ή χωρίς την καθοδήγηση ξεναγού

- Κράτηση ξεναγού; Παρακαλώ επικοινωνήστε με Old Olive Mill – Mola Culture Factory
- Επικοινωνία για περισσότερες πληροφορίες:
Mola Culture Factory
<https://www.facebook.com/molalefkara/>
Διεύθυνση: Παναγία Ομορφιάς 1, Πάνω Λεύκαρα, 7700, Λάρνακα, Κύπρος
Τηλέφωνο: +357 99739320
Email: martinclark6@aol.com

Επισκέπτες / Ευκαιρίες Δημιουργίας:

Αναζήτηση 1 “Καλύπτοντας έναν ‘Ελληνικό Φούρνο’”

Κάλυψη ενός «ελληνικού φούρνου» με εξαγωνικά κομμένα μοτίβα μέλισσας από την εταιρεία τούβλων και κεραμιδιών Λεμεσού. Τέτοια κεραμίδια είναι συνηθισμένα, επομένως δεν χρησιμοποιούμε σπάνιους πολιτιστικούς πόρους. Το φινίρισμα είναι διακοσμητικό αλλά βοηθά επίσης στη μόνωση του φούρνου και στη διατήρηση της θερμότητας για το μαγείρεμα γευμάτων όπως το «κλέφτικο» (αρνί με πατάτες).

Αναζήτηση 2 “Φτιάχνοντας κοσμήματα με ζωομορφικά σύμβολα”

Κατασκευή κοσμημάτων από ζωόμορφα κεραμίδια χρησιμοποιώντας κομμένα κεραμίδια: ένας από τους τεχνίτες μας θα την προπαρασκευαστική κοπή για να φτιάξει μενταγιόν και χάντρες. Εάν υπάρχουν ειδικές ιδέες, ο τεχνίτης είναι εκεί την ημέρα για να κόψει τα ειδικά σχήματα. Παρεμπιπτόντως, η κοπή κεραμιδιών παράγει μια λεπτή κόκκινη σκόνη ώχρας/τερακότας/σιένας που φυλάμε για χρήση τους ως χρωστικών ουσιών βαφής. Ο συμμετέχων μαθαίνει επίσης πώς να φτιάχνει κορδόνια από μια ποικιλία φυσικών φυτικών ινών ώστε να χρησιμοποιηθούν ως καδένες και αλυσίδες ανάλογα.

Disclaimer:

Με τη χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι απόψεις και οι γνώμες που διατυπώνονται εκφράζουν αποκλειστικά τις απόψεις των συντακτών και δεν αντιπροσωπεύουν κατ'ανάγκη τις απόψεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του Ευρωπαϊκού Εκτελεστικού Οργανισμού Εκπαίδευσης και Πολιτισμού (EACEA). Η Ευρωπαϊκή Ένωση και ο EACEA δεν μπορούν να θεωρηθούν υπεύθυνοι για τις εκφραζόμενες απόψεις..